

Za tvorivý rozvoj socialistickej

vojenskej vedy*)

Pri zabezpečovaní obranyschopnosti krajín Varšavskej zmluvy musí ich vojenská doktrína vychádzať z pravdepodobných charakteristických rysov súčasnej vojny a brať do úvahy všeobecné tendencie vývoja súčasného vojenstva. Pri tvorení obranného systému Varšavskej zmluvy ako organického, kompaktného a harmonického celku musia byť rešpektované predovšetkým také rysy vojny medzi socializmom a imperialismom, ako je jej vrcholne vyhranený triedny ráz, rozhodnosť a nekompromisnosť, ničivosť, všeobšiahlosť a koaličný charakter.

Integrácia obranného systému Varšavskej zmluvy vychádza už z nižšieho stupňa vnútornej integrácie, ku ktorej dochádza vo vnútri každého štátu. Všeobšiahly, všezahrňujúci ráz vojny, zasahujúci front i zázemie, postihujúci vojenské objekty, ekonomiku i obyvateľstvo, vedie k tomu, že už na úrovni každej členskej krajiny má pojem obranyschopnosť nový obsah.

Obranyschopnosť štátu nezávisí len na úrovni pripravenosti jej hlavného článku, na úrovni ozbrojených síl, ich vyzbrojenia, morálky, vojenského umenia, veliteľského sboru a trvalej vysokej bojovej pohotovosti. V súčasných podmienkach je daná i stupňom pripravenosti zázemia a teritória, úrovňou protivzdušnej obrany, životnosťou ekonomiky a dopravy a kvalitou obrannej pripravenosti obyvateľstva, ktorá sa stáva organickým prvkom branného potenciálu krajiny. Úspech prípravy a ve-

denia boja za obranu socializmu závisí na tesnej, trvalej súčinnosti ozbrojených síl, orgánov teritoriálnej a civilnej obrany, obyvateľstva a na zladení i životnosti vojenskej ekonomiky, dopravy a spojov.

Len takto vnútorne integrovaný obranný systém jednotlivých krajín je efektívnym prvkom integrovaného obranného systému na vyššej úrovni, systému Varšavskej zmluvy, nevyhnutného vzhľadom ku koaličnému charakteru triedne najvyhranenejšej vojny dvoch rôznych spoločenských systémov.

Zákonnitá nutnosť budovať obranný systém varšavskej koalície ako funkčný celok nevyplýva len zo spoločných politických záujmov pri obrane socialistickej spoločnosti, či z nevyhnutnosti pripravovať sa ku zladenému, v tesnej súčinnosti vedenému zápasu štátov Varšavskej zmluvy, pre ktorý vytvára unifikáciu výzbroje, výstavby a prípravy ozbrojených síl a štátov na spoločnú obranu nevyhnutné predpoklady. Je daná i tým, že nie všetky členské štáty môžu získavať poznatky z vývoja najmodernejšej vojenskej techniky. Všetky štáty koalície sú plne závislé na sovietskych skúsenostiach zo súčasného vojenstva. Len na ich základe môžu byť armády a obrana ostatných socialistických zemí pripravované ako plne súdobé. Pri tom treba zdôrazniť i tú novú skutočnosť, že istá deľba funkcií, ktorá sa v minulosti realizovala na úrovni jednotlivých druhov ozbrojených síl a vojsk vo vnútri každého štátu, sa dnes usku-

*) Výňatok z vystúpenia zástupcu náčelníka HPS ČSLA v diskúzií na výročnej členskej schôdzi ZO KSČ katedry a operačného umenia VA AZ.

točňuje v rámci celej koalície, na úrovni Varšavskej zmluvy ako celku.

To znamená, že vedľa základných principiálnych smerov výstavby a prípravy ozbrojených síl, ktoré sú všetkým štátom Varšavskej zmluvy spoločné a záväzné, v ktorých má určujúci význam súčasná sovietska doktrína, vyplýva práve z tejto istej delby práce pri tvorení obranného systému socialistickej koalície rad dielčích, špecifických úloh. V nich musia byť zásady sovietskej vojenskej doktríny aplikované s prihliadnutím k miestu, funkcii a schopnostiam jednotlivých štátov tak, aby ich príspevok spoločnej veci obrany varšavskej koalície bol čo najprogressívnejší a najúčinnnejší.

* * *

Prevratný vplyv najmodernejších prostriedkov vedenia ozbrojeného zápasu, ich revolučnosť v oblasti spôsobov a foriem vedenia ozbrojeného zápasu, najmä v oblasti strategického vedenia vojny priviedli k tomu, že príprava obrany štátov prestáva byť definitívne len záležitosťou ozbrojených síl a vojenských riadiacich orgánov, a stáva sa čím ďalej tým viac záležitosťou celospoločenskou. Táto skutočnosť nie je zcela nová, revolúcia vo vojenstve ju však zdôrazňuje.

Aby socialistický obranný systém mohol pôsobiť ako ucelená sústava, je nevyhnutné, aby v ňom boli rešpektované a uplatnené niektoré dôležité princípy. Musí sa v ňom predovšetkým premietnuť princíp vedúcej úlohy strany, pretože obrana štátu je jedna z najvýraznejších funkcií politického charakteru. Ďalším princípom, ktorého uplatnenie je predpokladom rozličnosti a efektívnosti obranného systému, je jednota politických, ekonomických a vedeckotechnických stránok jeho riadenia. Úmerné musí byť postavenie ozbrojených síl ako centra vojenskovedeckého výskumu a tiež orgánu pro realizáciu nimi dosiahnutých výsledkov.

Rozbor účasti a špecifickej váhy komponentov obranného systému vedie k záveru o možnosti vyčleniť tri podstatné zložky systému: ozbrojené sily, obyvateľstvo a všetky zariadenia, ako i zdroje na území štátu (koalícia štátov), tj. „teritórium“ a riadiaci aparát.

Základnou funkciou ozbrojených síl je dosiahnuť v rámci koalície štátov Varšavskej zmluvy, v prípade boja, ktorý by nám bol vnútený, porážku nepriateľa a efektívne realizovať dosiahnutie politických cieľov vojny. Základným kritériom

efektívnosti použitia ozbrojených síl je plniť určené úlohy s maximálnym účinkom a minimálnymi stratami.

Teritórium má v obrannom systéme funkciu aktívnej obrannej organizácie a zázemie ozbrojených síl štátu (koalícia štátov).

Poslaním riadiaceho orgánu branného systému je poznávať stav a faktory podmieňujúce obranné úsilie, hodnotiť ich v dynamickom vývoji a vo vzájomnej závislosti a podmienenosti a na základe toho formulovať doktrínálne princípy výstavby a prípravy zložiek obranného systému.

Vedeckotechnická revolúcia posiluje integráciu komponentov branného systému a silne povyšuje funkciu teritória, životnosť ktorého môže byť v dôsledku použitia raketových jadrových zbraní vážne ohrozená. So zničením teritória by sa stala existencia ozbrojených síl a možnosť ich použitia i v tom prípade, keď samé nebudú zničené, problematická. A opačne, teritórium, bez plne súdobých ozbrojených síl, najmä protivzdušnej a protiraketovej obrany, je vystavené zničeniu.

V minulých vojnách mohlo byť zázemie ničené so značným úsilím síl a prostriedkov po dlhú dobu s relatívne malým účinkom na priebeh a výsledok ozbrojeného zápasu. Moderné prostriedky ozbrojeného zápasu za určitých podmienok umožňujú ničiť štátne územie v relatívne krátkej dobe s rozhodujúcim vplyvom na výsledok vojny. Súdobé ozbrojené sily, ktorých tylom je v skutočnosti územie celého štátu, nie sú bez toho tylu schopné zúčastniť sa dokonca ani prvej frontovej operácie. V súvislosti s tým sa javí v novom svetle i možnosť, ktorú dáva koalíčné vedenie vojny.

Vedeckotechnická revolúcia zväčšuje možnosti prekvapivého napadnutia tak ozbrojených síl, ako i prvkov zázemia približne stejným dielom. Do nového svetla sa tak dostáva problematika jednotnej prípravy ozbrojených síl, štátneho územia, obyvateľstva a tiež jednotného riadenia tejto prípravy.

Revolúcia vo vojenstve zosiluje dôraz na intenzívny rozvoj obranného systému zvyšovaním kvalít jeho komponentov ako v merítke štátu, tak a to predovšetkým z hľadiska vojny vedenej koalíciou štátov.

Účasť, úloha a miesto čs. ozbrojených síl v obrannom systéme štátov Varšavskej zmluvy je ovplyvnené charakterom ozbrojeného zápasu, podmienkami vedeckotechnickej revolúcie a ekonomickej úrovne štátu, jeho geografickou polohou, pocho-

pitelne s prihliadnutím k charakteru, zloženiu a možnému strategicko-operačnému použitiu síl potenciálneho protivníka.

* * *

Celý vedeckotechnický potenciál nášho štátu je v súčasnosti zainteresovaný na naliehavých úlohách, ktoré pred našu spoločnosť stavia nastupujúca vedeckotechnická revolúcia. Úsilie v armáde nie je v tomto smere výnimkou. V nedávnych dňoch sa týmito problémami zaoberalo sympóziu, ktoré nás presvedčilo o tom, že v armáde pociťujeme postup vedeckotechnickej revolúcie obzvlášť silne. Prejavuje sa to hlavne v rozporoch medzi požiadavkami súdobého vojenstva a celkovými možnosťami, ktoré nám dovoľujú naše podmienky.

Tento rozpor sa rieši v rôznych rovinách a oblastiach tak ako to umožňujú a vyžadujú naše celospoločenské záujmy a úlohy.

Na tomto fóru by som sa chcel zmieniť o vojenškoteoretickom myslení, ako o predpoklade optimálneho riešenia nášho branného systému vôbec.

Nemožno sa uspokojiť s úrovňou vojenško-teoretického myslenia v Čs. ľudovej armáde. Nezodpovedá požiadavkám, ktoré vedeckotechnická revolúcia so sebou prináša. To má pravda aj svoje objektívne korene, ktoré spočívajú v nie vždy správnom vymedzení miesta a úlohy vojenško-teoretickému mysleniu v minulosti. Dogmatické riešenie tejto koncepcijnej otázky nevytvorilo vždy dostatočný priestor pre jeho rozvoj v našej armáde.

V posledných rokoch sa na stránkach našich vojenských teoretických časopisov rozvinula diskusia k niektorým závažným otázkam vojenško-teoretickej povahy. Zvláštnu pozornosť zasluhuje diskusia k pojmu vojenská doktrína vôbec a pojmu vojenská doktrína Československa. Dnes sú názory na tieto otázky v podstate vykrýštalizované a u prevládajúcej časti vojenských teoretikov je uznávaná i existencia vojenskej doktríny nášho štátu, budovanej na základe sovietskej vojenskej doktríny, ktorá je základným typom vojenskej doktríny pre všetky štáty socialistickej koalície. Je to dané predovšetkým tým, že jedine SSSR má možnosť vyporiadať sa s nesmiernou zložitou a nákladnou vývojom a výrobou súčasnej vojenskej techniky a v súlade s tým cieľavedome rozvíjať vojenskú doktrínu. Táto skutočnosť nie je bez významu i pre ďalší

rozvoj vojenško-teoretického myslenia v našej armáde a pre posudzovanie jeho miesta a úlohy.

Zďorážňujeme pri tom, že miesto a úloha vojenškoteoretického myslenia v našej armáde je vymedzená existenciou Varšavskej zmluvy, ktorá tvorí jednotný systém obrany pre socialistické štáty tejto koalície. Vedúce a určujúce postavenie Sovietskeho svazu v tejto koalícii vyplýva z jeho schopnosti rozvíjať úplný organizmus súdobých ozbrojených síl taký, ktorý disponuje všetkými druhmi známych zbraňových systémov a je schopný viesť ozbrojenú činnosť vo všetkých dimenziách a na všetkých možných bojiskách.

Je samozrejmé, že Sovietsky svaz má i najširšiu a najrozpracovanejšiu vojenškoteoretickú základňu a rozvíja socialistickú vojenskú vedu v celej šírke už plných 50 rokov, pričom dvakrát behom tejto doby dokázal svojim vojnovým potenciálom rozdrtiť, v prvom prípade intervenčné sily štrnástich najmocnejších imperialistických zemí a v druhom prípade fašistickú vojenskú mašinériu a tým doslova zachrániť ľudstvo. To znamená, že vojenská moc Sovietskeho svazu je rozhodujúca pre vojenskú obranu zemí socialistického tábora, jeho vojenská teória formuje socialistickú vojenskú vedu, jeho vojenská doktrína je určujúca pre vojenskú doktrínu ostatných štátov Varšavskej zmluvy. Preto sú i závery a skúsenosti sovietskej vojenskej teórie a praxe záväzné i pre nás a ináč to ani byť nemôže.

V tejto súvislosti vzniká otázka, či táto záväznosť záverov a skúseností sovietskej vojenskej teórie a praxe neberie „priestor“ pre rozvoj vlastného teoretického myslenia v našej armáde. Treba povedať, že nie.

Záväznosť záverov sovietskej vojenskej vedy a doktríny a ich skúseností z vojenskej praxe nesmieme chápať ako mechanický proces dogmatického uplatňovania v našej armáde, ale ako proces tvorivý. Naše vojenško-teoretické myslenie musí brať do úvahy naše podmienky a možnosti, to znamená geografickú polohu nášho štátu, povahu jeho terénu, úroveň jeho ekonomiky a spôsob rozmiestnenia priemyslového potenciálu, podmienky vedeckotechnickej, kultúrnej úroveň našich národov a ich psychické zvláštnosti, úkoly čs. ozbrojených síl v rámci koalície a prihliadnúť tiež k charakteru, zloženiu a možnému strategicko-operačnému použitiu síl potenciálneho protivníka. To znamená, že i také otázky ako je charakter a vplyv súdobého ozbrojeného zápasu v podmien-

kach nášho štátu bude vo svojej konkrétnosti iný než v ostatných štátoch našej koalície.

Z toho vyplýva, že hlavný „priestor“ pre rozvíjanie vojensko-teoretického myslenia v našej ľudovej armáde leží hlavne v rovine formovania vojenskej doktríny nášho štátu. To však neznamená, že naše vojensko-teoretické myslenie lebo vojenská doktrína sa bude pri výskume a riešení súdobých vojenských problémov redukovať alebo uzatvárať do úzkeho národného alebo teritoriálneho rámca nášho štátu. Naopak, vojensko-teoretické myslenie našej armády a vojenská doktrína nášho štátu musí náš vojnový potenciál „rámovať“ do celkového koaličného systému Varšavskej zmluvy. A práve rozpracovaním týchto našich špecifických otázok možno najlepšie prispieť do celej spoločnej pokladnice socialistického vojenského systému.

* * *

Z toho všetkého vyplýva celý rad veľmi konkrétnych úloh pre naše vojenské vysoké školy, hlavne pre ich vedecko-pedagogický sbor. V čom tieto úlohy spočívajú? V najširšom slova zmysle možno povedať, že vojenské vysoké školy musia celým svojim systémom pôsobiť nielen na rozvoj vojensko-teoretického myslenia, ale musia byť v pravom slova zmysle centrom vojensko-teoretickej práce.

Splniť túto úlohu znamená však, aby sám vedecko-pedagogický sbor bol na náležitej vedecko-pedagogickej výške, aby jeho vnútorný život zodpovedal vysokým požiadavkám predovšetkým vedeckej práce, aby vedecká práca na odborne vojenských pracoviskách vojenských vysokých škôl bola neoddeliteľnou a stále dôležitejšou a perspektívnejšou súčasťou práce týchto pracovísk. Znamená to, aby vedecko-pedagogický sbor bol schopný pomáhať riešiť a to na vysokej vedeckej úrovni také zásadné úlohy, ktoré stoja vôbec pred našim armádnym velením, ako sú napríklad otázky hlavných smerov výstavby našich ozbrojených síl, ich prípravy, ich vojenského umenia. Vojenské vysoké školy by mali byť tou výňhou, kde sa vytvárajú hlavné základy našej vojenskej doktríny a to v tesných súvislostiach so všetkými činiteľmi, z ktorých vojenská doktrína vzniká. Základný vplyv a význam sovietskej vojenskej vedy a sovietskej vojenskej doktríny v tomto smere treba znova zdôrazniť.

Vzniká pri tom iste celý rad dôležitých problémov — jedným z nich je na-

príklad otázka, či náš vojensko-teoretický front sa má zaoberať otázkami všeobecných problémov vojenskej vedy a otázkami stratégie, či sa má obmedzovať, vzhľadom k našim teritoriálnym a iným obmedzeniam, len na otázky operačno-taktické. Otázky operačno-taktické budú iste a je to správne a prirodzené, hlavnou náplňou práce našich vojensko-teoretických pracovníkov. Úloha československej vojenskej teórie je v tomto smere jasná a nutnosť v tejto oblasti, na našich špecifických otázkach pracovať, je prijímaná ako samozrejmosť. Domnievame sa však, že nemožno v žiadnom prípade z celého komplexu vojensko-teoretickej práce vypúšťať ani otázky stratégie a všeobecné otázky a to ani v našich podmienkach. Ba práve naopak, náš prínos pre riešenie strategických otázok budúcej vojny musí vychádzať z nášho hodnotenia koaličnej vojny, z úlohy našich ozbrojených síl, hlavne v počiatočnom období tejto vojny. Už tieto námety dokazujú, že náš pohľad na budúcu vojnu by bol neúplný, keby sme obchádzali otázky strategické a i keď náš prínos v tomto smere nebude iste rozhodujúci pre celú socialistickú koalíciu, predsa by len nemal byť zanedbateľný. A či to tak bude, alebo nie, závisí predovšetkým na vedecko-pedagogickom sere vojenských vysokých škôl.

Toto všetko je skupina otázok spojených s vnútorným vývojom vedecko-pedagogického sboru vojenských vysokých škôl, predovšetkým s rastom jeho vedeckej kvalifikácie a s jeho vedeckou potenciou.

Okrem toho však vedecko-pedagogický sbor vojenských vysokých škôl má nenechať dôležité úlohy, zamerané na výchovu mladých vojenských, vysokoškolsky vzdelaných kádrov. Tu sa jedná nielen o vhodnú aplikáciu najnovších vedeckých poznatkov do výuky, tak aby absolvent vojenskej vysokej školy bol na súčasnej úrovni vývoja vojenskej vedy, ale ide i o niektoré kvalitatívne nové, odlišné otázky. Jednou z týchto otázok je dosiahnuť v celom systéme výuky toho, aby poslucháči boli schopní zúčastniť sa aktívne vojensko-teoretickej práce a nielen to, aby boli schopní behom svojho štúdia, ale najmä po jeho skončení ďalej tvorivým spôsobom rozvíjať vojensko-teoretické myslenie, aby boli schopní správne hodnotiť nové a zložité javy, ku ktorým bude určite v ďalšom vývoji vojenstva dochádzať. Cieľavedomá výchova k tvorivému, nešablonovitému chápaniu všetkých otázok vojenskej vedy je nesmierne dôležitá i z iných dôvodov. Veď na príklad na začiatku budúcej vojny by sa

iste ukázalo, že niektoré princípy a zásady vojenskej vedy a najmä niektoré otázky vojenského umenia treba veľmi rýchlo tvorčím spôsobom konkretizovať, upravovať a to v súlade s týmito požiadavkami budúceho ozbrojeného zápasu, ktoré vojenská veda ani pri najlepšej vôli nemohla do všetkých dôsledkov v období mierového skúmania odhaliť. A bude preto veľmi mnoho záležať nielen na samostatnosti, zodpovednosti a odhodlaní každého veliteľa, politického pracovníka a každého zodpovedného pracovníka, ale bude veľmi mnoho záležať na ich schop-

nosti tvorivým spôsobom prispôbiť čo najrýchlejšie tie vedomosti, ktoré načerpali v období mierovej prípravy, tvrdým požiadavkám konkrétného ozbrojeného zápasu.

Dosiahnuť splnenia týchto úloh nie je ani jednoduché, ani to nie je krátkodobý proces. Je však v rukách vedecko-pedagogického sboru, ako tieto úlohy sú vôbec postavené a akými smermi, spôsobmi a tempom je ich plnenie sledované. Nad tým je treba čas od času sa zamýšľať a výročné hodnotenie práce komunistov je k tomu iste veľmi vhodnou príležitosťou.